

Az itt hallható, olvasható énekeket Irina Ivanovna Kecsimova (sz. Szopocsina, 1961) énekelte 1996. július 2-án és 4-én Északnyugat-Szibériában, a Hanti-Manysi Autonóm Körzet Szurguti járásában, a Tromagan egyik mellékfolyójának, a Csikli javen folyónak a partján lévő nyári szállásukon. Miután magnetofonba énekelte, néhány nap múlva közösen visszahallgatva értelmezte az elhangzott szöveget. Irina Kecsimova a keleti hantik szurguti csoportjához tartozik, közelebbről a tromagani (Tra.) nyelvjárás képviselője. Apja, Ivan Szemjonovics Szopocsin a környék leghíresebb sámánja volt (1910-1993), anyja agani hanti. A Szopocsin család eredeti nemzeti területe ott volt, ahol ma Kogalim városa áll. A építkezés miatt a családnak el kellett költöznie, ezért ma nyugatabbra élnek, mintegy 40 km szélességű területen szétszóródva. Irina iskolába a Tromagan menti falvakban járt (Sztaryj Tromagan, Jubilejnyj, Russzkinszkije). Oroszul hibásan beszél. Férje Dmitrij Antonovics Kecsimov (1960-1999) szintén hagyományos kultúrájú tromagani hanti, ő is szívesen mesélt és énekel, pontosan fordított. Tragikus körülmények között, balesetben halt meg. Öt gyermekük van. Irina az egyéni énekeket részben maga alkotta, részben rokonaitól és a vendégektől tanulta. Mitikus énekeket is előadott, ezeket a sorozat következő CD-jén fogom közölni. A szövegközlésben a szurguti hanti nyelvjárásra általam kidolgozott transzkripciót követem (Csepregi Márta: Szurguti osztják chrestomathia, Szeged, 1998).

1. Karemkin Oszip menyének éneke

Egy asszonynak meghalt az első férje. Jött hozzá egy kérő, de kikosarazta, nem ment hozzá, inkább a néjéhez költözött. Első közlés.

2. Mitya éneke

Mitya, azaz Dmitrij Dmitrijevics Kecsimov (1987), Irina másodszülött gyermeke. Az éneket keresztanyja, Irina legidősebb nénye, Fjokla Ivanovna Pokacseva (1944) költötte. Kisfiúk egyéni énekei gyakran szólnak lánykérésről, amikor is egy ismerős öregasszonnyal párosítják össze őket. Az éneket bölcsődalnak is használják, de ottlétemkor a kilencéves Mitya már nem szívesen hallgatta, csúfolódásnak fogta föl. A szöveg első közlésének helye: Lázár Katalin - Csepregi Márta: Keleti osztják bölcsődalok. Zenetudományi dolgozatok 1997-1998: 211-221.

3. Tanya éneke

Irina költötte egyetlen lánya, Tatyjana Dmitrijevna Kecsimova (1994) dajkálására. A kislánynak a családban használt beceneve Lada volt, ez ismétlődik a dalban. Első közlés.

4. Jakop éneke

Jakop vendégségben volt Irináéknál, tőle tanulta ezt a dalt. A szöveg első közlése: Csepregi Márta: Szurguti osztják chrestomathia, Szeged, 1998: 110.

5. Ureko anyja néjének éneke Ureko (Gennadij Szemjonovics Russzkin, 1968) Irina unokatestvére.

Az ő rokonaiknak a hivatalos nevét Irina nem tudja, csak a rokonságnevek segítségével különbözteti meg őket. A szöveg első közlése: Csepregi Márta: Szurguti osztják chrestomathia, Szeged, 1998: 112.

6. Nagyanyám éneke

Irina anyai nagyanyja, Varvara Ajpina (Pokacseva) az 1930-as évek elején halt meg. Az énekben, mintha megérezné halálát, két gyermekét a sógornőjére bizza. Az éneket 1992-ben Lázár Katalin is feljegyezte Irina néjének, Fjokla Ivanovnáknak az előadásában. Egy másik testvér orosz nyelvű magyarázata szerint az éneket a nagymama költötte, viszont a magnetofon megőrizte Fjokla hanti

nyelvű megjegyzését: anyám csinálta. Tehát az ének nem jóslat, hanem krónika - de az egyéni énekek műfajának megfelelő módon egyes szám első személyű előadásban. Mindhárom változat szövegét közöltem a Lázár Katalin szerkesztette Tanulmányok a Szurguti osztják kultúráról című kötetben (Néprajzi Múzeum, Budapest 1997: 63-65.)

7. Apám éneke

Irina apjának, Ivan Sztjepanovics Szopocsinnak (1910-1993) az éneke. A szöveg első közlése: Csepregi Márta: Szurguti osztják chrestomathia, Szeged, 1998: 114.

8. Tjevaki éneke

Első közlés.

9. Tuteng Vaszka feleségének éneke

Első közlés.

10. Pimi nő éneke

A szöveg első közlése: Csepregi Márta: Szurguti osztják chrestomathia, Szeged, 1998: 116-118.

11. Berkenyefa éneke

Irina átírta a Csto sztois kacsajasz (Karsú törzs hajlik) kezdetű orosz népdalról. Elmondása szerint nem tetszett neki a szövege, ezért újat költött. A dallam emlékeztet az eredeti ének két első sorának a dallamvezetésére, de nem tudja, vagy nem is akarja követni a számára idegen melódiát, s a hangnemet sem tartja. Az ének a két kultúra egymásra hatásának érdekes példája. Első közlés.

12. Aj Manyeko feleségének éneke

A szöveg első közlése: Csepregi Márta: Szurguti osztják chrestomathia, Szeged, 1998: 110.

13. Ureko anyja hugának éneke

A szöveg első közlése: Csepregi Márta: Szurguti osztják chrestomathia, Szeged, 1998: 120.

14. Szardakop Saska lányának éneke

Első közlés.

15. Tarja éneke

Első közlés.

16. Ureko anyja anyjának éneke (Nasztaszja)

Első közlés.